

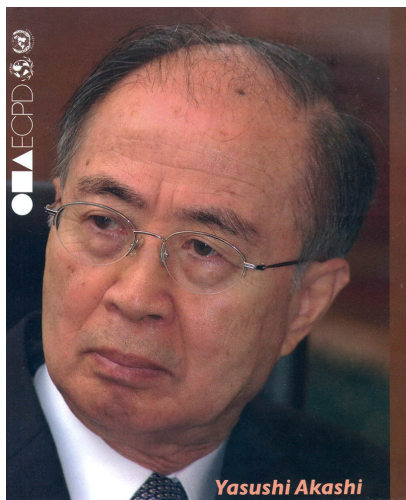
УДК 327.56(4-12)(049.32) :
355.426(497.1)(049.32)

ПРИКАЗ КЊИГЕ ЈАСУШИ АКАШИЈА „У ДОЛИНИ ИЗМЕЂУ РАТА И МИРА – ЛИЧНОСТИ С КОЈИМА САМ СЕ СУОЧИО“

Тодор Мирковић

Јасуши Акаши (*Yasushi Akashi*), истакнути јапански дипломата, био је претежно у служби Уједињених нација (пored осталог, био је заменик генералног секретара УН за питање људских права нешто дуже од две године – од септембра 1993. до октобра 1995). На дужност представника генералног секретара УН за бившу Југославију дошао је непосредно са положаја шефа Велике мултидимензионалне прелазне управе УН у Камбоџи (*UNTRAC*). У том својству био је непосредно потчињен генералном секретару УН Бутросу Бутросу Галију (*Boutros Boutros Ghaly*), а њему је био потчињен командант Заштитних снага у бившој Југославији (*UN Protection Force, UNPROFOR*), које су могле да буду ангажоване у војним операцијама само по одобрењу представника генералног секретара УН, односно уз сагласност Савета безбедности Уједињених нација.

Из поднаслова наведене књиге види се да је ауторово тежиште на запажањима о личностима с којима се сретао, разговарао и преговарао током обављања те деликатне дужности. То су, пре свега, актери југословенске драме – Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Радован Караџић и Ратко Младић. Аутор, међутим, износи своја запажања и о старешинама Заштитних снага УН, ставове генералног секретара и Савета безбедности УН и Савета НАТО-а, али и Владе САД и неких европских земаља – Велике Британије и Француске, о питањима везаним за ситуације у ратом захваћеном подручју и о сукобљеним странама, нарочито о ангажовању ваздухопловних снага НАТО-а против „војске босанских Срба“ (Војска Републике Српске). Приказ задатака Заштитних снага УН и начина њиховог извршавања, као и ангажовање ваздухопловних снага НАТО-а према босанско-херцеговачком ратишту, такође заслужује одређену пажњу.

Yasushi Akashi
In the Valley between War and Peace
– *Personalities I Met*

Yasushi Akashi: *In the Valley between War and Peace – Personalities I Met*, Европски центар за мир и развој, Београд, 2011.

Југословенски национализам и њихови актери

Током двогодишњег службовања на територији бивше Југославије (у Хрватској и Босни и Херцеговини, са седиштем у Загребу) аутор се, како наводи, састајао и преговарао са главним националистичким вођама. „Били су то задрти националисти који су свом својом снагом тежили остваривању својих циљева, без обзира на последице“, каже Акаши. Он их разврстава у три групе (три типа): емотивне националисте (Радован Караџић и Ратко Младић), опортунистичке националисте (Слободан Милошевић) и политичке националисте (Фрањо Туђман и Алија Изетбеговић). О сваком од њих наводи и извесна запажања и оцене.

Радована Караџића је за две године службовања у својству генералног секретара УН за бившу Југославију Јасуши Акаши срео, и разговарао са њим, више од двадесет пута, претежно у Караџићевој резиденцији на Палама. На почетку (у првим сусретима) Караџић је, каже Акаши, говорио течним енглеским језиком, али је од краја 1994. године прешао на српски, уз консекутивно превођење. Ставови које је заступао, током времена и у периоду неповољних догађања, све више су попримали националистички призив и више су личили на једнострану монологу него на искрени дијалог у смислу „узми и дај“. Такође, мењао се карактер његових „монолога“, који су постајали чвршћи и губили флексибилност из ранијег периода. Кад су сукоби интензивирани а ситуација постала неповољнија за снаге босанских Срба, његови ставови су постајали догматичнији, а смисао за хумор му је бледео.

Говорило се да је пре рата имао велики број познаника међу муслиманима, али временом – како се ситуација погоршавала, почео је отворено да испољава мржњу према босанским муслиманима. Сматрао је да је за будућност Босне најбоље да буде национално подељена. У вези с тим, цитирао је америчког песника Фроста, који каже да је „ограда та која чини добре суседе“, чиме је посредно изразио своје гледиште да мир међу различитим нацијама може бити осигуран њиховим одвајањем, уместо животом у једној друштвеној заједници.

Ратко Младић је имао велики ауторитет као војник и као командант. Уживао је велико поверење војника снага босанских Срба а поштовала га је и огромна већина српског народа. Из његових говора, каже Акаши, човек је могао осетити његову неограничену љубав према Србима. Из смрти једног војника произилазила је неограничена туга у њему. „У једној инспекцији запазили смо да је он пребројавао мртве као да су још живи. Међутим, његово дубоко саосећање према Србима изгледа није испољавао и према људима других нација исте државе“, каже Акаши.

Генерал Младић је жестоко бранио своје ставове, понашајући се понекад као „љута звер“. Ствари и догађаје посматрао је углавном с војничког гледишта и није се обзирао на друге аспекте. Као војник и командант био је искрен човек, а у животу – прилично трагична личност. Као дете изгубио је родитеље, а касније и кћер, која се заљубила у муслимана и због очевог противљења тој вези, наводно, извршила самоубиство.

Радован Караџић и Ратко Младић, емотивни националисти, били су уверени да су у праву за оно што раде, каже Акаши. Готово редовно су одбијали упозорења која су долазила од Савета безбедности УН и претње да ће снаге босанских Срба бити изложене ударима из ваздуха уколико не поступи по захтевима у резолуцијама које је доносио Савет. Године 1994/95. имали су под својом контролом педесет одсто територије Босне и Херцеговине, али су тежили освајању нових територија, због чега су трпели тешке последице.

Слободан Милошевић је, према аутору, био ауторитативан политичар, који се жестоко борио и побеђивао на унутрашњем плану. Он је представљао оваплоћење старог комунистичког вође. Сам је доносио одлуке о безбројним тешким питањима. На више од десет састанака у својој београдској резиденцији или у вилама ретко је имао неког уз себе. У најбољем случају, то је био његов шеф кабинета или министар спољних послова, али и тада је само он говорио, други ретко. Током разговора ретко је ко правило белешке.

Јасуши Акаши каже да је Милошевић располагао мноштвом информација, али проблем је био у томе што их је уклапао у своје предрасуде или их је погрешно користио. Оцене о другим људима редовно су му биле погрешне или искривљене. Био је дубоко уверен да је правда на његовој страни и да је у стању да савлада своје ривале. Његов говор на Газиместану 1989. године био је велики заокрет у његовом политичком животу – трансформисао га је од једног значајнијег бирократског апаратчика у пасионираног националисту, који је мудро манипулисао осећањима Срба. Изгледа, међутим, да је свој национализам више користио за узурпирање власти него што је то било његово унутрашње убеђење.

Милошевић се није одликовао мудрошћу у избору сарадника и послушника. Подржавао је Милана Мартића, који се понашао као неки средњовековни српски феудални лорд. Мартић је био наглашено сујетан, гладан моћи и потпуно немоћан да сагледа ствари из шире перспективе. Био је потпуно неспособан да руководи једном друштвеном заједницом у савременом добу.

Увек корак испред својих противника, Милошевић је успевао да створи повољан утисак код спољних саговорника. Лорд Дејвид Овен (*David Owen*) и Торвалд Столтенберг (*Torvald Stoltenberg*) веома много су га ценили. Очекивали су много од њега, од човека који је, према њиховим схватањима, имао јасан и оштар аналитички смисао. Ричард Холбрук (*Richard Holbrock*) такође је имао високо мишљење о Милошевићу. Проблем је, међутим, било то што је тај бриљантан човек био добар тактичар, којем је недостајала стратегијска визија и реална широка перспектива погледа. Његов пад у крајњу самообману била је велика трагедија и за њега и за српски народ“, каже Ј. Акаши.

Фрањо Туђман, бивши официр, остављао је неотесан (*boorish*) утисак на оне с којима се сретао. Мада је већ био председник једне земље, често је показивао своју стидљивост. Он није био ништа мање хрватски националиста него што је Слободан Милошевић био српски. По стратегијској ширини, елоквенцији и убедљивости, Туђман је био далеко иза Милошевића. Међутим, код њега је постојала импресивна сталност у некомпромисној посвећености постизању политичког циља којем је тежио: национализам или нацио-

нална независност били су једина његова мисао, и у стремљењу к том циљу није се обазирао на хуманост и људска права или на међународно право.

За разлику од Милошевића, који је веровао само себи, Туђман је осећао потребу да има сараднике. Тако је Хрвоја Шаринића, искусног политичара и дипломату, задужио да води дипломатске разговоре, а Гојка Шушка, бившег хрватског бизнисмена у Канади, поставио је за министра одбране, користећи његове везе и за набавку наоружања и војне опреме. Туђман је добио илегалну војну помоћ од САД, које су одлучиле „да подрже Туђмана против Милошевићеве Србије“, каже Ј. Акаши.

Туђман, којем је недостајао деликатан патос, није скривао свој хрватски национализам: није се устручавао да наноси увреда припадницима других нација. Кад год је говорио о босанској влади (Влади у Сарајеву), говорио је „они муслимани“, испољавајући извесну дозу омаловажавања. Чим је постао председник, почео је да избацује Србе из државних установа и да, уместо њих, поставља Хрвате. „Да је био паметнији и толерантнији према националностима, вероватно би Срби у Хрватској реаговали на другачији начин“, сматра аутор.

Политику босанске владе, према аутору, у суштини, водили су потпредседник Ејуп Ганић и председник Владе Харис Силајџић а Алија Изетбеговић их је подржавао. На бројним састанцима и током преговора слушао их је и често само климао главом. Иначе, сви тројица су били оштри критичари Уједињених нација и ставова представника генералног секретара УН у бившој Југославији.

Алија Изетбеговић је био други велики политички националиста на Балкану. Није одавао утисак снажног и енергичног политичара и у сусретима с другима имао је обичај да понавља своје речи. Говорио је тихо, као да није био довољно сигуран у оно што говори и заступа. Често је био нечујан, па га саговорник није могао чути уколико није имао оштар слух. Међутим, насупрот прилично нежном изгледу, Алија Изетбеговић је испољавао одлучност у постизању жељеног циља. На том плану веома вешто је маневрисао, поред осталог, ангажујући политичке ветеране Ганића и Силајџића и остављајући њима да се међусобно надмећу у постизању његовог циља. У преговорима са представницима УН увек је био са једним од њих, готово никад са обојицом.

Изетбеговић је одбио захтев аутора да прихвати заједничку изјаву о случају *Маркале*. Наиме, 5. фебруара 1994, рано поподне, у центру Сарајева, на отвореној тржници, експлодирала је бомба. Том приликом је, како наводи аутор, погинуло 68 и рањено око 200 цивила. Сутрадан, рано ујутро, Ј. Акаши је посетио место догађаја у пратњи команданта Заштитних снага у бившој Југославији генералом Жан-Пјером Котом (*Jean Pierre Cot*). Том приликом је сачињен извештај за Савет безбедности Уједињених нација. Представници УН, заједно са градоначелником Сарајева, посетили су Алију Изетбеговића и Хариса Силајџића, који су за догађај окривили снаге босанских Срба. Затим су представници УН посетили Радована Караџића и генерала Гвера. Караџић је оштро негирао одговорност снага босанских Срба и одбијао је захтев да се оружје снага босанских Срба стави под контролу Заштитних снага УН. Међутим, после петочасовне дискусије, усаглашен је нацрт заједничке изјаве и постигнут договор о обустављању ватре.

После разговора са Караџићем, представници УН поновно су посетили Алију Изетбеговића и тражили да прихвати заједничку изјаву, што је он и том приликом одбио. Питање *случаја Маркале*, према Ј. Акашију, и даље је отворено, тј. није утврђено са које стране и из чијег оружја је изазвана наведена експлозија.

Политика Алије Изетбеговића била је усмерена ка једном једином циљу – успостављању државе исламског народа на тлу Балкана. За разлику од Ејупа Ганића и Хариса Силајџића, који су се надметали у саопштавању својих ставова, Алија Изетбеговић је деловао притајено, никад провокативно. Настојао је да задржи достојанствен став као вођа једне новопроглашене државе. У суштини, Алија Изетбеговић је био поштен (*honest*) човек, сматра аутор. Насупрот њему, који је деловао смирене и повучено, његови главни саветници – Ејуп Ганић и Харис Силајџић, били су елоквентни и самоуверени. Обојица су били веома вешти у обраћању америчким и европским медијима. Настојали су да своју војну инфериорност надокнаде добијањем медијске и званичне подршке САД и водећих европских држава, у чему су имали завидан успех.

Представници УН који су преговарали о прекиду ватре, надгледали спровођење договореног и радили на доношењу мира у региону делили су мишљење да се није могло лако утврдити шта је чињено добро, а шта лоше, нарочито када је реч у понашању снага босанских Срба, Хрвата и Владе у Сарајеву. Што се хрватских снага тиче, каже аутор, њихово разарање древног града Мостара, уз коришћење надмоћности у наоружању, било је изван неопходне самоодбране и представљало је криминални акт с предумишљајем. Безосећајно рушење минарета дивних средњовековних муслиманских џамија није било ништа друго него бесмислен акт разарања. Многи католички свештеници, каже се, подржавали су таква дела.

Команданти Здружених снага у БиХ, белгијски генерал Франсис Брикмон (*Francis Briquemont*) и канадски генерал Луис Мекензи (*Lewis MacKenzie*), били су сведоци да су команданти муслиманских снага постављали топове, минобацаче и тенкове близу болница, школа и објеката снага УН ради извођења артиљеријских напада на положаје босанских Срба. На тај начин желели су да изазову противника да узврати контраударима по тим објектима како би привукли пажњу светског јавног мњења због нехумане природе свог непријатеља, каже аутор.

Заштитне снаге Уједињених нација и ангажовање ваздухопловних снага НАТО-а према босанско-херцеговачком ратишту

Заштитне (или „мировне“) снаге УН за бившу Југославију организоване су Резолуцијом Савета безбедности УН 743 од 21. фебруара 1992. са задатком да контролишу примирје и процес разоружања у три „заштитне зо-

не“ (*Protection areas*) на територији Републике Хрватске: Книнској крајини и Источној и Западна Славонија. Пошто се сукоб ширио и на територију Босне и Херцеговине, надлежности тих снага пренете су и на ту територију. Упоредо са добијањем нових задатака на проширеној територији те снаге су јачале, тако да су на врхунцу свог ангажовања, крајем 1994. године, имале око 44.000 људи, од тога: 38.000 војника и старешина, 800 цивилних полицајаца, 2.000 цивила из служби оружаних снага и око 2.600 ангажованог локалног особља. Сједињене Америчке Државе нису имале свој контингент у саставу тих снага, али су њихове ваздухопловне снаге учествовале у бомбардовању положаја снага босанских Срба.

На почетку, задатак Заштитних снага УН у Босни и Херцеговини била је заштита аеродрома Сарајево и обезбеђење допремања хуманитарне помоћи угроженом становништву. Међутим, како се сукоб интензивирао и ширио, тако су се присуство и ангажовање Заштитних снага УН повећавали и постајали комплекснији. Нарочито комплексно било је ангажовање тих снага у „контроли“ тзв. зона безбедности (*Safe areas*), успостављених око шест градова на територији БиХ. Наиме, у априлу 1993. командант Заштитних снага УН у БиХ, француски генерал Филип Морион (*Philippe Morion*), нашао се у вртлогу Сребренице из којег није могао да нађе излаз. После тога, Савет безбедности УН усвојио је концепт „зона безбедности“, прво за Сребреницу, а затим и за још пет градова: Сарајево, Бихаћ, Тузлу, Горажде и Жепу. Према одлуци Савета безбедности УН (Резолуција бр. 836), из тих зона требало је да се повуку све војне формације – и српске и муслиманске, а Заштитним снагама УН дозвољено је ангажовање против било којих снага које угрожавају те зоне дејствима споља или изнутра.

Међутим, каже аутор, тај концепт, чије је увођење иницирао Међународни комитет Црвеног крста, био је од самог почетка осуђен на неуспех, пре свега зато што због јачине и организације Заштитне снаге нису биле способне да обаве тако сложен задатак. Осим тога, сукобљене стране нису желеле да поступе према захтеву Савета безбедности. Оружане снаге Владе у Сарајеву, на пример, наставиле су да користе те зоне („енклаве“) за одмор, реорганизовање, допремање и извођење напада против снага босанских Срба.

Највећи проблем настао је када су УН одобриле да НАТО прибегне ваздушним ударима. Одобрено је, у основи, да те снаге изводе две врсте ваздушних удара. Једни су били дефанзивни и ограниченог карактера, усмерени на уништење и/или неутралисање само оних оружја којима се нападају положаји Заштитних снага УН или несумњиво угрожава живот њихових припадника. Такви удари означени су као „непосредна ваздушна подршка“ (*close air support*). Пре извођења, УН брижљиво су проучавале сваку ситуацију преко својих посматрача на копну и из ваздушног простора. Када су настајале ситуације у којима је било готово неизбежно ангажовање ваздухопловних снага НАТО-а, на предлог представника генералног секретара УН за бившу Југославију, УН постављале су захтев НАТО-у за предузимање таквих удара. Таква захтев аутор је, како наводи, поставио петнаест или шеснаест пута.

Другу врсту чинили су ваздушни удари „пуног обима“ (*full-fledge strikes*), који су предузимани ради сламања војне моћи стране која покушава да освоји нове територије и не поштује захтеве Савета безбедности. Са таквим ситуацијама представник генералног секретара УН суочавао се углавном у преговорима са руководством босанских Срба. Тако су односи УН са Србима постали веома осетљиви када су њихове снаге контролисале приближно седамдесет одсто читаве територије Босне и Херцеговине и покушавале да и даље освајају. Представници УН настојали су да буду веома опрезни када је било у питању постављања захтева за ангажовање ваздухопловних снага НАТО-а у наношењу ваздушних удара „пуног обима“, тако да су такви удари предузети свега два пута током ауторовог службовања у наведеном својству. Једанпут је то било на његов захтев, у мају 1995, и једанпут (август/септембар исте године) на захтев команданта снага УН, француског генерала Бернара Жанвијеа (*Bernard Janvier*), пошто су те снаге већ биле трансформисане и пренете у надлежност Савета, односно Команде НАТО-а у Европи.

Ембарго и његова одрживост

Сједињене Америчке Државе су сматрале да је ембарго који су УН наметнуле на увоз оружја свим ентитетима бивше Југославије деловао против војно инфериорних Хрвата и Босанаца (муслимани). Због тога је Вашингтон инсистирао на девизи „подигни и удари“, тј. укини ембарго и удари по супериорним босанским Србима. Британци и Французи, међутим, били су против тога јер су се прибојавали да би се због укидања ембарга сукоби могли интензивирати и прошири и на друге просторе.

Мада се ембарго на увоз оружја односио и на Хрватску, ипак је дипломатски кор у Загребу често запажао да неки чудно велики авиони слећу на загребачки аеродром. Претпостављало се да ти авиони носе забрањено оружје из разних земаља и организација на захтев и за потребе хрватске владе. Говорило се, такође, да је та „роба“ већином била намењена Влади у Сарајеву. Тако су на почетку сукоба српске снаге имале изразиту надмоћност у сукобу који је вођен на територији бивше Југославије. Међутим, као резултат активне војне помоћи из САД, Немачке и исламских земаља хрватским и босанским (муслиманске) снагама, укупна равнотежа снага драстично је измењена у корист Хрвата и Босанаца на штету Срба, каже аутор.

Снажан утицај мас-медија

Штампа и друга средства јавног информисања западних земаља извршили су снажан утицај на односе главних утицајних чинилаца (САД, НАТО) према учесницима у сукобу. Томе су значајно допринеле владе у Загребу и Сарајеву које су уложиле велика средства и огромне напоре у придобија-

ње америчке јавности за своје циљеве. Фирме за односе са јавношћу ангажоване за промовисање Хрватске и циљева председника Туђмана, као *Rudder and Finn, Inc.*, утицале су агресивно и веома успешно на Конгрес и медије САД, а тиме и на америчку администрацију. Такође, Ејуп Ганић и Харис Силајчић успели су да мобилишу америчке агенте за односе са јавношћу у властиту корист и да придобију симпатије америчке јавности за муслимане и, истовремено, продубе антагонизам према Србима.

Не може да се не види, каже аутор, да су лидери босанских Срба поставили основе за негативан публицитет који је дат њиховим акцијама, које су биле грубе и нехумане. Још 1992. године, у Великој Британији нашироко су лансиране вести о српским „концентрационим логорима“, масовном силовању и другом. Тако се може рећи да британска и америчка јавност није била наклоњена босанској (муслиманској) влади само због вештог манипулисања њихових дипломата и деловања њихових лобија у САД него и због тешких злочина које су спроводиле снаге босанских Срба, нарочито због „етничког чишћења“ које су спроводиле њихове трупе, милиција и криминалци на почетку рата. Мора се признати да су и муслиманске и хрватске снаге чиниле злочине, али њихова злодела су ретко приказивана у медијима западних земаља, каже аутор.

Остала запажања и оцене аутора

Савет безбедности УН и, пре свега, генерални секретар УН Бутрос Бутрос Гали истрајавали су у настојању да буду неутрални и непристрасни према странама у сукобу на територији бивше Југославије, а њихову политику и ставове следио је и аутор у својству представника генералног секретара УН за бившу Југославију. Бутрос Бутрос Гали, каже аутор, није мењао своје ставове чак ни када је његова земља, Египат, била главни заговорник признања Владе у Сарајеву на Конференцији исламских земаља. Критикован је у Турској, а у главном граду Малезије, Куал Лумпуру, против њега је протествовало око 40.000 људи.

Односи између Бутроса Галија и САД систематски су погоршавани управо због разлика у ставовима о оружаним сукобима у бившој Југославији. Његову кандидатуру за други мандат подржало је четрнаест чланова Савета безбедности – само су САД ставиле вето. У позадини те конфронтације био је снажан антагонизам између Мадлен Олбрајт, амбасадорке САД у УН, и генералног секретара УН Галија. Тај антагонизам је све више излазио у јавност, каже аутор.

Сједињене Америчке Државе систематски су инсистирале на кажњавању босанских Срба ваздушним ударима, што је код влада неких европских земаља (Велика Британија и Француска) изазивало nelaгоду. У јулу 1994. секретар за одбрану САД Вилијам Пери (*William Perry*) боравио је у Загребу и том приликом је усаглашена заједничка изјава за јавност, према којој је употреба ваздухопловних снага требало да буде „снажна“ (*robust*), али

да се ангажовање изводи „обазриво“ (*prudently*). Међутим, када се Пери вратио у САД, из контекста те изјаве избачена је реч „обазриво“, а остала је само реч „снажно“, тј. робусно.

Аутор је посветио доста пажње америчком адмиралу Бурди (*Jeremy Michael Boorda*), команданту Јужне команде НАТО-а, чија је Команда руководила операцијама ваздушних удара против снага босанских Срба. Бурда је, каже аутор, правио војне планове узимајући у обзир не само војну ситуацију него и психолошку димензију војних сукоба. На једној заједничкој конференцији за штампу, адмирал Бурда је рекао: „Ако се ваздухопловне снаге НАТО употребе, по захтеву УН, у подручју Сарајева, оне ће бити непристрасно употребљене против свих кршитеља обуставе ватре“. То становиште, каже аутор, значило је задржавање непристрасности у односу на све стране у сукобу, што је било у потпуној супротности са ставовима Савета НАТО-а, чији су циљеви дејства биле једино снаге босанских Срба. Два месеца после кризе око Сарајева, Бурда – једини адмирал тог ранга и положаја у РМ САД без Војнопоморске академије – постављен је на положај шефа за поморске операције (ранг начелника генералштаба вида), да би 16. маја 1996. у својој канцеларији извршио самоубиство. Према званичном саопштењу, није био задовољан одликовањем добијеним за заслуге у Вијетнамском рату, што је, сматра аутор, мало вероватно.

Пре преузимања дужности копредседника Међународне комисије за бившу Југославију лорд Овен је био прилично ратоборан. Заступао је став о потреби оштрог бомбардовања положаја снага босанских Срба. Временом, међутим, због непосредног увида у ситуацију и на инсистирање британског министра спољних послова Мејџора, заузео је нешто обазривији став. Схватио је да је стварност много сложенија него што је мислио. „Сукоб у бившој Југославији показао се њему и многим другима у Великој Британији и Француској као суштински грађански рат, а не рат агресије од стране Србије“, каже аутор.

Разлике у погледима на употребу ваздухопловних снага НАТО-а, али и у вези с линијом командовања, постојале су и између команданата Здружених снага УН, а било их је и између њих и представника генералног секретара УН за бившу Југославију. Француски генерал Жан-Пјер Кот, који је дошао на дужност команданта Заштитних снага, на пример, није схватио да треба да делује по команди Савета безбедности и генералног секретара УН. Наиме, више је волео да делује самостално, према војним начелима командовања, него да покуша да схвати компликовану ситуацију у коју су уплетени цивили и политички чиниоци. Зато је покушао да заобиђе цивиле који су били изнад њега и да захтев за употребу ваздухопловних снага НАТО-а Уједињеним нацијама постави директно он, а не представник генералног секретара УН. Тако је Бутрос Гали затражио да он буде повучен, што је и учињено. Уместо њега, дошао је француски генерал Бертран д'Лапресл (*Bertrand de Lapresle*), који је приликом заједничке посете Бриселу објаснио Војном комитету НАТО-а разлику између „културе“ УН и „културе“ командовања и руковођења у том савезу.

У априлу 1995. командант Заштитних снага УН у БиХ постао је британски генерал Руперт Смит (*Rupert Smith*), уместо британског генерала Мајкла Роуза (*Michael Rose*). Одмах после преузимања дужности, генерал Смит је схватио да нема другог начина него да се интензивира употреба војне силе против снага босанских Срба. Такав његов став није био у сагласности са ставовима команданта целокупних Заштитних снага УН, француског генерала Лапресла, и са ставовима аутора, који су настојали да буду „суздржани“ и непристрасни.

Запажања и оцене аутора о питањима која су разматрана у књизи *У долини између рата и мира* одликују се објективношћу и непристрасношћу. Непристрасност је, каже аутор, била водећи принцип генералног секретара и Савета безбедности УН и његова лично. Управо по томе се ова књига разликује од многих других књига и брошура које су написали непосредни учесници у том рату или посматрачи збивања на западном делу територије бивше Југославије у првој половини деведесетих година прошлог века. Она заслужују пажњу читалаца *Војног дела* ради стицања дубљих сазнања о карактеру тог рата, његовим главним актерима (унутрашњим и спољним), вештини договарања и споразумевања, и другом.